

AMINTIRILE UNUI SERGENT ROMÂN PE FRONTUL CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL: RIZA PETRE

Dr. Lavinia DUMITRAȘCU*

Sunt mulți români care au luptat în războaie pentru apărarea României și despre care nu se cunoaște nimic. Cel mult numele lor este trecut pe o troiță sau pe o cruce în cimitir.

Este și cazul unui sergent, Riza Petre, despre care nu știu decât că s-a născut în Caracal, că a fost contingent 1945, că a făcut parte din Regimentul 13 Călărași Lugoj și că a luptat 263 zile, de la 23 august 1944 la 12 mai 1945. Nu știu însă dacă are numele trecut pe o cruce sau pe o cruce într-un cimitir...

Memoriile sergentului Riza Petre¹ au ajuns în patrimoniul Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța, pe 14 aprilie 1986, de la redacția ziarului constănțean „Dobrogea nouă”, căreia-i fuseseră trimise de autor. Documentul, scris la mașină, are 23 pagini, la fiecare sfârșit de capitol fiind pusă ștampila autorului, pe ultima filă, sub aceasta stând scris, cu creionul și cu litere de tipar, „Veteran”. În memoria lui Riza Petre și drept mulțumire și respect pentru sacrificiile sale pentru patrie, prezint, integral, acest material, cu specificația că am verificat informațiile obținute din memoriile lui Petre Riza cu cele prezentate în volumul, deosebit de important, *Veterani pe drumul onoarei (mărturii privind acțiunile armatei române pe teritoriile Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei) octombrie 1944 - mai 1945*.²

„Am intrat în luptă în noaptea de 23 August 1944 la Lugoj, Reg. 13 Călărași, fiind recrut numai cu 2 luni instrucție. Eu eram planton schimbul I de la ora 9 - 12 noaptea. La ora 12 fără un sfert vine sergentul Răchițanu Gh. comandant de grupă și cap. Miclăescu Ion, în dormitor și dă alarma, eu am încercat să-i dau raportul dar el nu a mai primit raportul și a insistat ca tot escadronul să se echipeze și să ia sacul cu merinde și arma și să coboare

¹ Depozitul de Istorie Modernă - Contemporană al Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța, inv. 10292.

² *Veterani pe drumul onoarei (mărturii privind acțiunile armatei române pe teritoriile Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei) octombrie 1944 - mai 1945*, Ed. Vasile Cârlova, București, 1995. Cu atât mai importantă cartea, cu cât ne oferă și multe mărturii ale participanților.

jos în liniște că eram la etajul I. La ieșire ni s-a dat muniție și câte 30 cartușe și două grenade.

Escadronul 4 din care făceam parte ne-am instalat la ieșire din regiment într-o groapă de bombă – în așteptarea informațiilor ce le primeam de la comandantul superior.

Aici ni s-au dat informații că s-au rupt relațiile cu nemții și că dușmanul nostru comun este numit hitlerist și toată lupta noastră este a curăți întreaga țară de trupele hitleriste «zis și făcut».

Escadroanele 1, 2 și 3 au pornit la atac asupra unui aerodrom german care era alături și cu forță uriașă în timp de o oră a fost ocupat de 12 avioane Mesesmit [Messerschmitt] și Stukas, vreo câteva au reușit să fugă împreună cu comandantul lor. În acest atac am luat ca captură numeros armament și echipament nemțesc.

Acest aerodrom a fost o școală pentru noi care nu avusesem până atunci asemenea situații, botezul focului – în luptă cu hoardele hitleriste.

Escadronul nostru a pornit în marș de luptă la stația CFR Lugoj. Aici ne-am amplasat în teren și am instalat o mitralieră în fața hotelului la gară, în direcția spre ieșire din stație în oraș, a doua mitralieră pe peronul stației pe acoperișul care avea o pantă domoală și a treia mitralieră între linii la circa 50 - 60 metri cu direcția spre trenurile care soseau în stație.

Fiecare tren era întâmpinat cu santinele, ostași care controlau dacă este picior de ostaș inamic și conductorii mecanici ordonau steaguri albe la toate trenurile care veneau din Timișoara, Reșița, Turnu Severin ca semn că nu există ostași inamici care ne-ar fi provocat pagube sau efort de luptă, rezistență și curaj, sacrificiu din partea noastră până la ultimul ostaș.

S-a procedat la numirea intrărilor de cale ferată pentru un eventual atac din partea inamicului cu trenuri blindate și tancuri.

S-a organizat un comandament cu 7 agenți, s-a instalat telefon și un mic lagăr de prizonieri.

La ora 10 vine un tov. civil și ne comunică faptul că în vagon sunt 2 nemți.

Comandantul a înființat repede o echipă din 3 ostași și mi-a încredințat mie subcomanda. Imediat ne-a dat la toți agenții pistoale, mitraliere tip «Orița» și am pornit în misiune pentru depistarea vagonului și capturarea inamicului.

Când am ajuns la vagonul cu pricina în flanc câte unul la ușă care era jumătate deschisă am bătut din picior ca semn de alarmă și atenție pentru echiparea grupei mele am tras un foc în sus.

În vagon erau doi nemți care aveau în pază 3 motoare de avion nou «Stukas».

În acest moment nemții surprinși au stat o clipă în dilemă, ce să facă, să tragă asupra noastră sau să se predea. Noi nu i-am slăbit din vedere nicio clipă, cu pistoalele mitralieră spre ei, nu au ezitat nicio forță și au ridicat mâinile în sus. Eu am procedat la percheziționare și dezarmare și am rostit câteva cuvinte „Com her Komm hier comandant stațion“ (Domnilor, veniți la comandant la stația CFR). Apoi i-am luat prizonieri.

Cu această misiune încheiată am capturat un vagon cu trei motoare avion Stukas, 1 ladă cu grenade și 3 pistoale dintre care unul mic ascuns sub pantalon.

Aceste motoare nu au ajuns la destinație și nu au fost trei avioane echipate a porni contra noastră.

Aici am mai stat 2 zile și nu am mai văzut picior de inamic și am predat poziția și am plecat în marș de luptă la Timișoara.

Când ajungem la Timișoara am pornit din centru cu tramvaiul culcați la podea, civilii văzându-ne la podea s-au dat jos și tramvaiul nu a mers până la capăt spre Fratelia³ și ne-am dat jos la penultima stație.

În timp ce ne organizam un atac de inamic și respingere de către noi ni s-a dat câte o pâine caldă și un pachet de bomboane, apoi ne-am desfășurat în linie de atac de la Fratelia spre șoseaua care intră în Timișoara, eu eram pe dreapta șoselei cu încă un agent. Șoseaua era la un nivel mai jos față de șanțul drept.

Noi am mers la atac cca. 1 km prin plantație porumb, când auzim o mare înclăstare de foc în urmă, am ieșit la șanțul șoselei unde se vede întreaga panoramă a frontului inamic. Noi am căzut în spate și flancul stâng al inamicului, văzându-ne în poziție foarte bună am deschis focul, dar imediat o mitralieră ne-a reperat și am stat ascunși. După circa 5 minute ne-am mai uitat dar era o învălmășeală și inamicul a început să se retragă dar mitraliera germană nu ne slăbea din rafale ținându-ne la pământ încontinuu, pentru a se retrage trupa germană din atac.

Focurile au slăbit din intensitate și noi am ocupat poziție pe locul inamicului între Fratelia, Freidorf⁴ și Chișoda.

De aici am plecat spre Jimbolia pentru a libera țara de hitleriști, a doua zi noaptea ora 12 am trecut granița în Iugoslavia la Kikuida [Kikinda?], aici s-a încins un joc între armata română și civili care erau conduși de o partizană, nu-i mai rețin numele, îmbrăcată ofițer.

Partizanca ne-a asigurat că până în prezent nu este niciun ostaș inamic și a spus să ne întoarcem că au ei grijă de jocul nemților.

³ Fratelia - cartier al Timișoarei.

⁴ Freidorf - cartier al Timișoarei.

După o săptămână ne retragem în Timișoara. Când ajungem în Timișoara, program administrativ, pentru că a doua zi să fim primiți victorioși cu flori, țigări, bomboane etc.

Noi fiind trupele victorioase se cădea să ne dea și un repaus. Dar repausul nu a durat mult. De la parada militară care a început la ora 10 și s-a terminat la ora 12.

La ora 14 ziua vine un agent de la comandament să ne dea alarmă de front că se opun hitleriștii. Între timp trupele germane se retrăgeau din Balcani și mergeau numai pe granița iugoslavă, Dunărea și România și ei aveau tot interesul a mări drumul de retragere să fie cât mai larg.

REZISTENȚA, RESPINGEREA INAMICULUI LA CHIȘODA

Față de această situație noi am trecut repede la apărarea patriei noastre și am ocupat imediat poziție pe aceeași linie dinaintea stabilită Fratelia-Freidorf-Chișoda și de această dată am ocupat; poziție la liziera de vest com. Chișoda la 5 km de podul Șag. Aici în ziua de 11 septembrie 1944 ne-am amplasat la teren să ținem rezistență la liziera de vest a com. Chișoda. În fața poziției noastre era un drum lateral care despărțea comuna și teren cultivat cu porumb. După 2 zile trec niște avioane hitleriste 4 raiduri și ne-a fotografiat poziția ca a doua zi să vină la atac. Eu eram pe o șură cu paie cu telefon și binoclu.

Pe la ora 16 se văd 4 mașini hitleriste care se apropie de liziera comunei de linia noastră. Mașinile s-au oprit la circa 500 m de linia noastră răspândindu-se în trăgători și pornind la atac asupra noastră. Eu i-am văzut și am informat comandanții noștri și am dat alarma la întreaga linie. Între noi și inamic era o cireadă cu vite și câțiva cetățeni cu aceste vite la păscut. În acest moment au lăsat câteva vite, inamicul s-a îmbrăcat cu hainele cetățenilor și pe urma vacilor au pornit asupra noastră la atac. Noi am observat acest truc și am îndreptat tot armamentul automat și i-am oprit.

Apoi inamicul a început cu armament greu și branduri și noi am răspuns tot cu armament greu și branduri.

Acest atac a durat până la ora 24 noaptea. Șura cu paie unde aveam postul amplasat a luat foc care în timpul atacului ne-a folosit foarte bine, am văzut inamicul când se apropia.

Dimineața când s-a luminat tot câmpul lizierei care era cultivat cu porumb a fost liberat de coceni de porumb ras la înălțimea brazdelor și peste 30 hitleriști morți și stropiți cu rouă și 2 mașini abandonate și fărâmate. A doua zi au venit din nou la atac și cu 4 raiduri de aviație, la ora 12, care au trecut peste linia noastră de 4 ori. Eu eram la o mitralieră în amplasament când au venit aceste avioane Stuchas. Când se apropiau de

linia noastră făceau un zgomot asurzitor de la circa 200 m scoțând mitraliera pe care o puneau în funcție. Cazemata mitralierei noastre era sub un copac. Avioanele au tras cu multe rafale de mitraliera avionului în acest copac pe care l-a curățit de crăci căzând pe noi și pe mitraliera noastră. Noi am trecut imediat la eliberarea cazematei de crăci și am îndreptat mitraliera cu țeava în sus unde treceau armele care se pregăteau a veni din nou asupra liniei noastre.

Când au trecut asupra noastră. Când erau în teritoriul nostru s-a auzit o explozie la un avion care a căzut și a rămas la noi. Aceste avioane au mai trecut de 2 ori și ne-au lăsat o bombă la bucătăria regimentului care ne-a lăsat fără mâncare o zi - dar noi nu ne-am descurajat și am ținut rezistența o săptămână atât la sol cât și asupra avioanelor pe sus care brăzdau cerul cu fum negricios.

Aici la liziera de vest Chișoda a venit un muncitor, un membru de partid, căruia nu-i mai rețin numele, cu o armă contra tancurilor, antitanc, cu țeava lungă de 2 m și am amplasat-o pe drumul de căruțe care venea de la podul Șag-Chișoda. S-a făcut instructaj și s-a dat în funcțiune serg. Răchițeanu Gh. și căp. Miclăescu Ion.

La poziția noastră liziera com. Chișoda în fiecare zi venea inamicul la atac dar de flecare dată era respins și plantat cu hitleriști morți.

În noaptea de duminică 18 sept. 1944 am avut un atac de la ora 20 seara până la 24 noaptea.

Trupele de hitleriști care se retrăgeau din Balcani au venit asupra noastră. Am ținut rezistența până la miezul nopții. La ora 24 noaptea vine masa pe poziție, mâncare bună și grasă și bucăți foarte mari de carne de porc.

Când eram pregătiți să dăm masa am auzit o comandă scurtă de către serg. maj. Purcaru Dumitru: «Uite, nemții» și a îndreptat pistolul și a tras în inamic apoi noi toți ne-am repliat spre stânga și ne-am retras. Nu știam ce se întâmplase. Aici eram 3 agenți: bucătarul și serg. maj. Purcaru D-tru. Noi eram într-o curte cu un gard de fier de 1,50 m înălțime. Eu sar ultimul peste acest gard. Când am sărit acest gard, a tras 2 rafale de pistol după mine. Eu m-am apărut și m-am repliat spre stânga, când am ajuns la loc m-am întrebat ce s-a întâmplat. Serg. maj. Purcaru D-tru mi-a spus că toată linia cu poziția noastră s-a repliat la stânga și dreapta pentru a forma o breșă pentru a prinde pe hitleriști într-o cursă.

Apoi în aceeași dimineață am ajuns la Timișoara.

REZISTENȚA, RESPINGEREA INAMICULUI – TIMIȘOARA

Când am ajuns în Timișoara, am luat legătura cu comandamentul nostru central și s-a făcut din nou o ordine de bătaie și ne-a amplasat pe

poziție, la grupul comandă, la liziera de sud-vest Timișoara, în tranșee în zigzag lângă o clădire.

Pe la ora 10 suntem informați că trupele hitleriste vin din nou la atac. Noi eram pregătiți bine a-i primi cum se cuvine pe preținșii voiajori ai hitleriștilor.

De o parte și de alta s-a încins un foc năpraznic de puști mitraliere. Apoi a început cu armamentul greu al inamicului și al nostru.

Noi agenții suntem chemați la biroul comandamentului central și ne-a spus comandantul col. Enescu Ion că scrie niște ordine și ne cheamă din nou a ne trimite la escadroane.

După câteva minute, cam al 10-lea proiectil căzut în sectorul nostru de la inamic, acesta a căzut direct în balconul clădirii unde era amplasat comandamentul nostru, curmând viața, încetând inima a patru viteji să nu mai bată. Colonel Enescu Ion, comandantul Reg. 13 Călărași, căpitan Donici Gh., comandant escadron 4, pl. maj. cu infirmieria și santinela de gardă a regimentului.

Tranșeul unde eram amplasat eu era la 10 m depărtare și am auzit proiectilul când a venit, șuiera și făcea un zgomot. Acest proiectil a intrat prin geam direct în balcon unde era biroul comandantului. Atacul a durat circa 2 ore și au respins atacul trupelor naziste la care au luat parte eroii de mai sus, sacrificându-și viața nu au putut vedea respingerea inamicului și eliberarea Timișoarei după planul făcut de ei.

În acest atac s-a capturat armament greu, muniție și prizonieri - plus că au rămas trupurile lașilor hitleriști plantați în liziera orașului Timișoara.

Spunându-le din nou că pe aici nu se trece, al 2-lea Mărășești și Oituz rostit de serg. maj. Purcaru D-tru.

Liniștea a fost restabilită, au venit 2 membri de partid ne-au încurajat de victoria obținută și vitejia cu care ne-am luptat ca niște bravi eroi.

Apoi au venit 2 delegați cu o mașină și ne-au oferit pâine caldă și bomboane, țiğări.

LUPTELE DIN UNGARIA

În înaintarea spre Budapesta, ziua de 25 noiembrie 1944, pornim în marș la liziera orașului Cegled. Aici era un drum desfundat de căruțe și mașini, creat prin retragerea hitleriștilor, în adâncime de 50-100 cm.

Eu făceam parte din grupul de comandă al escadronului 4 Reg. 13 Călărași Lugoj, ca agent de legătură.

La această cotă ne-am oprit și ne-am amplasat pe poziție la 50 m depărtare de creastă. Aici imediat am săpat o cazemată în marginea

peretelui în suprafață de 3 m/1,50 m. Am instalat grupul de comandă cu telefon și comandanții noștri.

La ora 16 vine căruța cu mâncare pentru trupă linia I și cadouri din țară cu ciorapi, mănuși, căciuli, batiste, țigări, cojoace și căciuli cu urechi. S-a încercat a se duce hrana pe poziție. A plecat un agent să anunțe să vină pe rând la masă, dar agentul a fost rănit în picior și nu a reușit. Acest agent s-a numit Ungureanu Dumitru din Lugoj. Agentul ne-a comunicat că a văzut un cuib de armă automată la inamic. Apoi ne-am dat seama că nu se poate duce hrana pe poziție și s-a așteptat căderea serii, pe întuneric.

Comandantul escadronului 4 căpitan Dumitru Popescu din orașul Caracal mi-a dat dispoziție mie: «Serg. Riza Petre, îți ordon să te duci tu la ora 8 seara cu ajutorul de bucătar cu mâncarea ostașilor pe poziție». La ora 8 seara am plecat cu o marmidă și 2 căruțe cu mâncare la poziție. Între timp a nins de 20 cm zăpadă și se luminase cu un clar de lună. Când să ajungem la un post înaintat, aproape de hitleriști, o armă automată de-a noastră, la 20 m de creastă a șuierat un proiectil de tun anticar de mare calibru pe lângă mine. Imediat ne-am culcat la pământ și am vopsit cu pământ marmida care sclipea la lumina astrului, luna, și ne-am apropiat de arma automată și am dat mâncarea la ostași. Eu am trecut la mitralieră ca trăgător și bucătarul cu aprovizionarea cu benzile.

După ce au luat masa ostașii, ne-am întors la cazemată, raportând că misiunea a fost îndeplinită.

ATACUL DE LA COTA ȘI ORAȘUL ABONY

Pornind în marș spre Abony, în apropierea cotei acestui oraș, la circa 10 km ne-a oprit cu foc de arme automate.

Prin comanda lt. Moraru Gh. ne-am amplasat la teren pregătiți pentru atac. Am săpat tranșee, am instalat telefoane, s-a organizat grupul de comandă. Pe la ora 10 ziua pornim la ocuparea cotei.

Înaintând la atac la circa 1 km, comandantul nostru ne dă misiunile la fiecare agent, către mine a zis: «Sergent Riza Petre, ieși bobina cu cablu telefonic, pe cea mare, și mergem înainte.» Eu având multe bagaje am luat la atac o bobină mică. În timp ce eram în luptă aprigă cu hitleriștii, schimburi mari de rafale puternice de arme automate și artilerie, din partea noastră prin informațiile ce ne dau atunci, circa 330 guri de foc au bătut continuu 30 minute.

După această pregătire am pornit la atac. Inamicul ne-a trimis și el un baraj de artilerie. Cum a căzut primul proiectil în fața mea la 10 m, eu am fost culcat la pământ.

După explozie am asurzit și am fugit în groapa acestui proiectil cu miros de pucioasă negru de fum și fierbinte, folosindu-l ca tranșee.

După aceasta au mai sosit circa 10 proiectile în linia noastră. Patru din acestea m-au încadrat, înconjurat, acoperindu-mă cu pământ și în acel moment de șoc am ieșit eu din această tranșee cu părul alb. Ostașii combatanți care m-au văzut au spus: «Riza, ai părul alb».

Cum am scăpat de barajul de artilerie al inamicului am pornit înainte până aproape de linia inamicului. Între timp au fost răniți câțiva ostași de-ai noștri, printre care și trăgătorul puștii mitralieră comandată de mine. Apoi ordon a ne replia puțin la stânga. În acel moment pușca mitralieră a rămas pe poziție, trăgătorul fiind evacuat.

Raportând comandantului cazul, m-a trimis pe mine să iau pușca mitralieră. «Te duci și iei pușca mitralieră, noi te susținem cu arma automată și branduri». Zis și făcut. Am pornit pe la ora 12 ziua, m-am strecurat prin șanț, boscheți, mejdină, prin niște grămezi cu paie și bălegar, până am ajuns la pușca mitralieră. Hitleriștii au socotit că mut mitraliera și mi-au trimis câteva rafale peste mine. Ostașii noștri au deschis foc, m-au susținut și au trimis câteva proiectile de brand. Unul din proiectile a căzut direct pe arma automată unde a sărit în sus circa 2 m cu hitlerist cu tot la circa 15 m. Eu am prins curaj și am tras toată încărcătura puștii mitraliere care era îndreptată către ei și am luat arma automată și m-am retras la poziția noastră. Comandantul, văzând că sunt viteaz, m-a evidențiat și m-a înaintat la grad de caporal și m-a luat la grupul de comandă înapoi. Peste 2 ore am pornit din nou la atac cu toată forța cu armele automate, brandurile și creasta cotei la intrarea în Abony a fost ocupată, cu 17 prizonieri hitleriști, zeci de morți SS-iști și o mare tehnică de luptă, armament și muniție.

MAREA BĂTĂLIE PENTRU BUDAPESTA⁵

După atacul de la Abony, pornim în marș spre marea bătălie pentru eliberarea Budapestei.

În această bătălie românii au luptat cot la cot cu unitățile frontului 2 ucrainene, ostașii corpului 7 armata română.

11000 de soldați și ofițeri români și-au vărsat sângele în aceste lupte.

La 1 ianuarie 1945 am început lupta pentru eliberarea Budapestei.

Regimentul nostru 9 Roșiori⁶ a avut ca sarcină cucerirea masivului muntos Mátra a forțat Tisa și Bedrog [?], dezvoltând atacul spre Matyofold a dat posibilitatea armatelor române să o elibereze din mișcare.

⁵ Despre „operația Budapesta”, vezi *Veterani pe drumul onoarei...*, pp. 110 - 172.

⁶ În aprilie 1945, Regimentul 13 Călărași devine Regimentul 9 Roșiori.

Rând pe rând, ostașii români au eliberat, cu unitatea în care eram și eu, astfel: Gara Keleti, cazarma Franz Iosif, clădirea fostei centrale, hipodromul central, barăcile hipodromului, fabrica și cimitirul Czepel și altele. În luptele curajoase și victorioase la tot pasul, aveam comandanți, general Sava [Șova – n.n.] Nicolae, general Ion St. Dăscălescu, general Vasile Atanasiu, colonel Cărare Ion, căpitan Dumitru Popescu și alții care ne-au dus pe drumul victoriei de eliberare a Budapestei și Ungariei prietene.

Am fost informați că la centrul de cale ferată este instalat inamicul în poziție de tragere. Deci ne facem o haltă de ajustare și pregătire. Ne răspândim în trăgători și linia de front, calea ferată are mai sus pe un rambleu circa 1 m înălțime.

Inamicul ne vede orice mișcare și înaintând mereu, la circa 300 m, ne-a primit cu foc de puști și arme automate.

Sublocotenentul comandant de escadron și serg. maj. Purcaru Dumitru ne spune: «Înainte, băieți, treceți calea ferată!» Eu am trecut calea ferată și 2 rafale de mitralieră au șuiertat pe lângă mine și m-am amplasat în șanț. Am auzit pe serg.: «Riza, trage, susține cu foc de pistol, ca să pot veni în șanțul tău!». Eu am tras în direcția frontului inamicului unde era o armă automată. Serg. maj. Purcaru Dumitru s-a sculat și a pornit înainte, dar după câteva secunde aud un vaiet și sergentul major a căzut pe rambleul căii ferate. În acel moment a venit și comandantul escadronului, ne-a comunicat vestea tristă că serg. maj. Purcaru Dumitru s-a jertfit pentru eliberarea Budapestei, capitala țării prietene Ungaria.

În acel șanț de lângă calea ferată s-a ocupat în linie de tragere toată armata română și am pornit din nou la atac.

Trăgea inamicul, ostașii noștri trăgeau din mers, cu puștile, pistoalele, arme automate, branduri, tunuri. Artileria noastră după fiecare km înaintat prelungea tragerea și inamicul a fost respins, fugărit, lăsând în poziția lor armament greu, muniție și 10 prizonieri în sectorul liniei noastre.

După acest atac, comandantul escadronului 4-13 Călărași maior Filip Spînu⁷ comandă adunarea, dă masa la ostași și face o haltă de ajustare o oră și, din nou, în coloană de marș spre Budapesta.

De la noi a mai căzut eroic comandantul grupei I serg. Răchițeanu Gh., de prin părțile Gorjului, în fruntea grupei lovit în cap de o schijă de brand, și cap. Miclăescu Ioan, străpuns în cap de un glonte vrăjmaș. Acel viteaz caporal era de prin jud. Mehedinți.

⁷ Despreuciderea maiorului Filip, vezi și mărturia colonelului (r), căpitanului pe front, șef al Biroului Informațional Diviziei 9 Cavalerie, în *Veterani pe drumul onoarei...*, p. 121.

La liziera Budapestei erau lanuri de coceni de porumb nerecoltați. Când ne apropiem la circa 200 m vine un glonț blestemat și lovește în plin, direct în inimă, pe comandantul nostru care mergea pașnic în fruntea coloanei în docar tras de 2 cai, bravul maior Filip Spînu din Corabia, județul Olt. Eu mă găseam la 5 m în stînga docarului. În acel moment nedorit, am auzit pe comandantul nostru strigînd: «Răspîndiți în trăgători» și «înainte, băieți», a pus mîna la piept și a căzut în docar, în dreapta. S-a oprit întreaga coloană și ca fulgerul s-a răspîndit în linie de atac asupra lanurilor de porumb în dreapta și stînga șoselei.

Am înaintat pe mijlocul șoselei ce era un punct mai ridicat, am observat un civil cu șapcă în lanul de porumb din stînga șoselei, fugind. Am îndreptat pistolul meu «Orița» și am tras 2 rafale de pistol, dar el s-a aplecat și a dispărut. Întreaga linie de front am luat în cercetare aceste lanuri de porumb, dar nu s-a mai găsit niciun soldat inamic.

A doua zi pornim din nou la atac, la ora 10, spre centrul Budapestei. Înaintînd prin foc năpraznic, în fața capitalei suntem întâmpinați cu puști, arme automate, branduri, și noi răspundem la fel.

În timpul atacului cade eroinic sublocotenentul loctiitor comandant escadron, lovit în piept de o rafală de pistol. La înaintare, 4 oameni la o mitralieră și cu mine am observat o groapă de bombă cu diametrul de 10 m și am sărit în ea, amplasînd mitraliera pe marginea gropii.

După 5 minute vine un serg. maj. rus și ne spune că în urmă la 100 m este mort sublocotenentul nostru și ne adusesse actele și ceasul și să ia el comanda, să nu ne retragem, să mergem înainte, fiind un atac bine organizat și reușit. Nici nu a terminat bine vorba, era în picioare pe marginea gropii în fața noastră, că deodată, de la inamic din tranșee la 20 m, auzim un cartuș tic-tac și vedem pe eroul rus îndreptînd pistolul către inamic, și a tras rostind cîteva cuvinte: «STÎRLEI IO (10?) FOI MATI, FRIȚ» Și provocarea s-a transformat într-un duel între rus și hitlerist, soldându-se cu moartea ambilor luptători, ostașul erou rus cîzînd pe marginea rambelului, în fața noastră, pentru eliberarea Budapestei.

Pornind înainte la atac, Pesta a fost ocupată și am intrat în oraș la Gara de Est. Aici s-a amplasat un tun chiar pe peronul gării cu direcție de bătaie pe bulevardul Racoti [Rakoczi – n.n.], am pornit a curăța gara de inamic – eu și grupa noastră am găsit 2 hitleriști beți cu 2 femei la o cameră la subsol. I-am luat prizonieri și așa s-a terminat cariera a 2 soldați, vulturi ai Reichului – beți în lagăr.

Apoi am pornit la atac la poșta centrală, prin spatele clădirii; când am atacat a intrat un ostaș român și nu l-am mai văzut. Aici era un cuib de hitleriști bine înarmați. La fiecare geam am aruncat cîte o grenadă și am

spart ușa și ne-am năpustit într-un iureș în această clădire care a fost transformată într-o fortăreață de nepătruns. Aveau aici depozit de alimente, țigări, băuturi, muniție. Au lăsat 2 soldați; ai noștri i-au lichidat repede și s-au întors.

Mergând înainte în altă zi la atac am ocupat garajele și magazinele hipodromului Budapestei. O grupă din grupul de comandă ne-am amplasat într-o magazie cu comandantul, telefonul și agenți. După câteva minute, în timp ce ne dădea ordine unde să mergem pe poziție, vin 4 proiectile de tun să ne ia tot acoperișul acestei magazii. Noi am rămas sub cerul liber. Din schizele de proiectil a căzut victorios, străpuns în cap și piciorul stâng, eroul Trașcă Andrei, fruntaș cont. 1945, agent grup comandă, cu domiciliul în orașul Caracal, jud. Olt.

De aici am atacat terenul hipodromului ce se afla de-a lungul șoselei împrejmuit cu ulucă de 2 m înălțime și o plantație de salcâmi grosime de 15-20 cm în diametru. După câteva minute comandantul m-a trimis pe mine în misiune spre centrul stadionului pentru a afla unde sunt amplasate mitralierele și dacă se observă ceva mișcări ale inamicului.

Eu am înaintat spre centrul stadionului hipo circa 100 m prin plantații verzi de merișor și brad care erau obstacole pentru sărit caii.

Aici erau amplasate mitralieră și pușcă mitralieră de-ale noastre.

Eu când am ajuns la armele automate am văzut că vin spre noi din vârful dealului niște pomi clătinându-se. Când mă uit mai bine, văd că în spatele acelor pomi se afla un tanc hitlerist în număr de 5. Inamicul văzându-mă că circul mereu pe poziție a crezut că am pornit înainte spre el și a pornit tancurile încet, încet spre noi.

Când vin înapoi la comandant, în drum am întâlnit serg. comandant de tun al nostru. Tunul nostru era amplasat înapoia liniei peste șosea și al doilea la 100 m în spate. Comandantul de tun a spus: «Stai jos! Am văzut tancurile, tragem în ele, ferește!». Eu am făcut două salturi și am ajuns la comandant. Am raportat de misiunea îndeplinită.

Tunul nostru a început să bată și fiecare proiectil tras bine ochit are câte un tanc scos din luptă sfărâmat, explodat, răsturnat sau fumegând. După o oră a încetat atacul când ne-am uitat la împrejmuirea de ulucă de 2 m înălțime și plantație, se luminase terenul prin trageri repetate de artileria noastră și tancurile inamice.

Comandantul către mine a spus: «Care vă duceți la mitraliera nr. 3 să vedeți ce-i mai trebuie, muniție, cartușe, grenade, unsoare etc.?» Fruntașul agent Rusu Viorel ct. 1944 a sărit în sus și a spus: «Orдонаți! Agentul Riza a fost înaintea mea, așa că e rândul meu.» Comandantul a acceptat gestul voluntar și i-a spus: «Pregătește-te! Ia și o grenadă!»

Mergând în direcția poziției în mijlocul caldarâmului șoselei a văzut un soldat inamic în șanț apropiat pe care l-a somat cu strigăte puternice și am auzit o declanșare de grenadă și o detunătură puternică. Sesizați de somație, noi am ieșit afară și am pornit în direcția aceea. Când a constatat că în timpul atacului a rămas un ostaș inamic în șanț și a avut un duel cu eroul nostru fr. Rusu Viorel care și-a dat viața în mijlocul șoselei cu fața spre inamic, dar și soldatul hitlerist decedat în șanț.

În următoarea zi am plecat la cimitirul Czepel. Îmi amintesc, una dintre cele mai sângeroase lupte de la Budapesta în ziua de 07.01.1945 s-a dat în incinta cimitirului Czepel, unde am fost rănit.

Aici fiecare cavou și fiecare cruce mai betonată au fost transformate într-un punct de foc. Înaintând circa 20 m în acest cimitir, m-am ascuns la un cavou în adăpost. După câteva proiectile în sectorul nostru a căzut în clădirea unde eram ascuns și prin explozia unui proiectil cu acest acoperiș de cavou am fost rănit ușor în trei locuri.

Nu am renunțat la evacuarea în țară și m-a evacuat la eșalonul nostru de alimentat în Rocesobe [Rákoscsaba? – n.n.] lângă Budapesta până la 14 ianuarie 1945.

La 15 ianuarie am trecut din nou la grupul de comandă și am plecat iar înainte.

Amintirile au rămas vii și cum am putea uita că între 1 și 15 ian. 1945 unitățile române au dus lupte grele în interiorul Budapestei cucerind rând pe rând punctele importante din capitala Ungariei hortiste de atunci?

În total, pe timpul luptelor în oraș transformate în puncte de rezistență pătrunzând aproape 7 km de Budapesta.

Corpul 7 armată, care adusese o contribuție esențială în eliberarea Budapestei, primea ordin să se deplaseze spre frontul din Cehoslovacia. Amintiri.

Ordinul generalului Sava [Șova – n.n.], adresat corpului 7 armată, rămâne însă în memoria ostașilor de atunci, și nu numai a lor, ca o pildă exemplară de umanitate în timp de război: Populația civilă care nu a luat parte la rezistență va fi cruțată și luată sub protecție, asigurându-i-se viața, liniștea și avutul.⁸

TRECEREA GRONULUI [HRONULUI – n.n.]. DRUM DESCHIS BANSKA BISTRICA⁹

Pornind în marș spre traversarea Hronului, la poalele cotei era un pârau de circa 5 m lățime și 50 cm adâncime.

⁸ Discursul întreg în *op. cit.*, p. 142.

⁹ Despre operațiile militare ale armatei române în Cehoslovacia, vezi *Veterani pe drumul onoarei...*, pp. 246 - 476.

S-a ordonat de către cap. Popescu Dumitru să trecem la atac. Toți ostașii escadronului 4 din Regimentul 9 Roșiori ne-am răspândit în trăgători și am trecut acest pârâu. Eu am trecut pe la o salcie uscată căzută peste pârâu sub formă de pod. Inamicul ne-a lăsat să trecem și la distanță de 20 m ne-a trimis un baraj de foc de arme automate spre poziția noastră în vale. Noi ne-am culcat la pământ și ne-am adăpostit înaintând prin lan de grâu verde de 20 cm înălțime. Am început atacul la ora 10 ziua și în timp de 2 ore am fost lângă creastă în direcția cazematelor inamice.

Noi am atacat în 2 flancuri și în flancul drept eram și eu care aveam alături o grupă de mitralieră. Atacul s-a desfășurat rând pe rând de cele 2 flancuri până am ajuns la 20 m de creastă, unde inamicul avea o cazemată ascunsă în grâul verde, care nu se observa.

În timp ce înaintam mereu, un hitlerist a aruncat o grenadă între mine și trăgătorul mitralieră Fota Marin. Grenada a făcut explozie și a produs un nor mare de fum. Eu când am văzut grenada că vine m-am culcat imediat la pământ. Circa 2-3 secunde am așteptat să urmăresc dacă vine o altă grenadă.

Pe partea cealaltă a cazematei a sărit neamțul fugind în zigzag. Eu când l-am observat am strigat: «Stai! Stai!» și am trimis 2 rafale de pistol. Dar neamțul a trecut creasta cotei și s-a retras.

Cercetând cazemata, constatăm că mai erau trei grenade, groapa avea dimensiunea de 10/10 m și 1,20 adâncime și o scară în partea dinspre inamic. Când înaintam la creasta cotei vedem că neamțul se retrăgea prin plantația de vie. Noi am tras cu brandul de calibru mic asupra lui. Când proiectilul ajungea la el se culca și când exploda proiectilul se scula și pleca mai departe în lungimea râului Gron [Hron – n.n.].

Când toată linia frontului nostru am ocupat creasta și ne-am amplasat la teren, inamicul ne-a trimis un baraj de arme automate, o armă automată a lovit direct în inimă pe frunțașul Fota Marin din com. Cilieni jud. Olt, trăgător la mitralieră, rămânând încremenit în forma de tragere într-un genunchi, pe mitralieră. Apoi ne-am repliat la stânga circa 300 m și am pornit din nou la atac. Mergând mereu înainte eu am trecut creasta singur și m-am amplasat în locașul unui pârâu care venea din vârful cotei spre vale. Atunci inamicul m-a observat și a trimis în direcția mea un foc năpraznic de arme automate și apoi circa 10 proiectile de artilerie care au căzut în poziția liniei noastre. Un proiectil vrăjmaș a căzut în plin pe un ostaș viteaz și nu s-a mai cunoscut nimic din el decât tocurile la cizme – complet zburat în bucăți mici. Eu mă găseam la circa 10 m culcat.

În această tranșee eu eram avangarda. Am stat de la ora 12 ziua până la ora 18 după-amiază. Aci am tras circa 20 cartușe de pistol

mitralieră «Orița». Eu trăgeam câte o rafală și îmi răspundeau tot cu rafală de armă automată peste tranșeul meu. Pe la ora 16 tragerile de la inamic au mai încetat și inamicul, crezând că linia noastră este înaintată pe linia direcției mele, s-a retras. Eu am revenit la poziție pe la ora 18 și ostașii combatanți m-au îmbrățișat și mi-au spus: «Măi Riza, noi te-am crezut mort. Cum ai stat atât de mult acolo în pârâu! Bine că ai scăpat!» apoi prin comanda scurtă a cap. Popescu Dumitru am fost încolonați și pornind în marș am trecut Hronul defilând în orașul Banska Bistrica.

La defilare, pe la ora 10 ziua, am fost primiți cu ovații despre victorie, îmbrățișați de către civili, cu cadouri și strigăte de ura. «Trăiască armatele României care ne-au adus libertatea!»

ȘI MASIVUL MUNTOS IOVORINA [JAVORINA n.n.] A FOST OCUPAT

Cota 1044, 1024 și 777 Cehoslovacia, masivul Iovotnia [Javorina – n.n.], 17 februarie 1945, pe un ger și viscol foarte tare, am luptat sus în nămeți 14 zile la 1100 m altitudine.

Aici era un castel și noi am dat lupte grele 3 zile, noi eram în partea de sud și inamicul în partea de nord, cu mare greutate a fost cucerit acest fort.

Îmi amintesc fiecare stâncă, peșteră, fiecare prăpastie era o cazemată, precum și orice buturugă, un cuib de armă automată, orice, trecătoare, baraj de mine și tot trebuia marș cu orice preț ca să deschidem drum pe valea Gronului [Hronului – n.n.], spre Banska Bistrica prin această cotă.

Acest drum a fost deschis pentru 40 km până la Gron [Hron – n.n.], la vest de Zvolen.

Îmi amintesc, alimentarea cu hrană a ostașilor se făcea cu frânghiile, se trăgeau merindele pe vârful muntelui, legate la o înălțime de 50-70 m, nu puteau căruțele să urce până la noi, în fiecare seară.

Apă nu am văzut decât peste 2 săptămâni când am cucerit un pârâu și acesta roșu, vopsit de sângele vitejilor ostași români, cazematele le făceam lângă o stâncă cu zăpadă, pardosele, saltele și acoperiș din frunze de brad.

Într-o dimineață plecăm la atac deasupra unei prăpastii. Înaintăm circa 3 km prin baraj de foc continuu și dăm de un obstacol în această prăpastie de circa 10 m înălțime. Aici e rănit trăgătorul la pușca mitralieră în picior. Noi eram 5 ostași în această misiune. Se pune problema evacuării și retragerii noastre. Eu care aveam trusa sanitară cu medicamente, l-am pansat, l-am legat. Ostașul a început a se văita strigând: «Dragi ostași, ajutați-mă, luați-mă, sunt rănit grav, nu mă lăsați în

prăpastie!» Noi imediat ne-am făcut planul, ne-am sfătuit. Repede am confecționat o targă. Într-o parte am pus o ramă, în cealaltă o creangă din pădure și cu 2 foi de cort le-am legat și gata confecționată - brancarda. La brancardă am trecut eu și un alt ostași. Apoi a fost transportat pe crestele masivului Iovorina. [Javorina – n.n.] circa 3 km până a fost deus la căruța care venea cu mâncare și evacuat la trenul regimentului și apoi la spital.

PRIMĂVARA VICTORIEI. PRIMA ZI DE PACE

La 5 mai 1945, după eliberarea orașului Brno, am pornit din nou în marș înainte. Orașul era înconjurat de o șosea și pe la nord am pornit la atac pe la o cotă de circa 50 m înălțime.

Escadronul 4 din Regimentul 9 Roșiori am primit ordin de la căp. Dumitru Popescu a merge înainte. Noi, înaintând pe la ora 10, am pornit din nou la atac și pe la ora 18 am ajuns și ocupat până la marginea cotei. În aceeași seară, la ora 20, vine o ștafetă de la hitleriști prin fața mitralierei noastre. Era un subofițer inamic, îmbrăcat în costum alb, parlamentar, a primit instrucțiuni de capitulare necondiționată. A ridicat mâna și i s-a făcut percheziție să nu poarte pistol și grenade, și apoi a fost dus rând pe rând până a ajuns la comandantul nostru. Aici i s-a spus și dat instrucțiuni astfel: când ajunge înapoi la inamic să le spună să fie cu armele aranjate, curățate, puse la rastel. Trupa să fie încolonată și gata de raport și cu gamelele pregătite să le dea mâncare.

Parlamentarul inamic a plecat înapoi la ora 23, când le-a spus condițiile noastre, capitularea fără condiții, comandanții lor nu au înțeles și nu au vrut să se supună.

În schimb, comandanții hitleriști au dat ordin ca toată muniția, cartușe, proiectile de artilerie de tot felul să fie trase asupra noastră și în cota care era în fața noastră, pentru a ne face cât mai mare pagubă. Ultimele proiectile le-au rezervat a le băga în țeavă, a degrada toate tunurile și brandurile de calibru mare și munți de arme și pistoale.

Inamicul era la sfârșitul vieții și se zvârcolea ca un șarpe cum să mai trăiască, fiind sugrumat de armata română vitează, care îl urmărea neîncetat.

La ora 23 și 45 minute eram în post schimbul I la cazemata grupului de comandă în prima linie. Deodată aud un zgomot neidentificat și neauzit până atunci, venind din vârful cotei de la inamic. Eu atunci m-am culcat imediat, dar obiectul nu m-a ocolit și a căzut pe mine, în spate, rănindu-mă la coloana vertebrală. Am leșinat, apoi l-am auzit pe căp. Popescu Dumitru zicând: «Am pierdut și pe sergentul Riza» și m-au tras în cazemată. Când m-am dezmeticit și mi-am venit în fire, am observat că mă lovise o bucată de schijă din țeava unui tun hitlerist. O altă santinelă a intrat în post, sosise

ora zero - în fapt primăvară a păcii, rănit și mergând 6 săptămâni cocoșat. Pentru a doua oară am renunțat a fi evacuat.

Dimineața următoare am plecat din nou la atac și am înaintat mereu prin focuri mai rare de arme automate până în ziua de 12 mai, ora 14, când vine un agent și se ordonă victoria, încetarea războiului în primele zile de pace din primăvara victoriei 12 mai 1945.

Toți ostașii combatanți au aruncat capele în sus strigând: «Victorie! Ura! Pace!» și ne-am adunat în coloană de marș și m-au instalat în com. Pardubice, în nordul Cehoslovaciei.

Aici am stat în bivuacuri până la 16 iunie 1945 și ne-am întors victorioși în țară în frunte cu comandanții noștri care ne-au purtat din victorie în victorie.”

Acestea sunt amintirile de război ale veteranului sergent Rizea Petre. Am speranța că prin ele se mai adăuga un grăunte la mărturiile camarazilor săi...

**MEMOIRS OF A ROMANIAN SERGEANT IN WORLD WAR TWO:
RIZA PETRE**

-abstract-

Key words: World War Two, Riza Petre, Hungary, Czechoslovakia, Budapest.

There are many Romanian soldiers, without high ranks, whose names don't appear in history books, but who honored their country in battle. This is the case of sergeant Riza Petre, from the 1st Calarasi Regiment (Cavalry), Lugoj, Caracal. We know about him that he fought for 263 days, from the 23rd of August 1944 until the 12th of May 1945. He took part in the battles of Timisoara, as far as Budapest and from there to Czechoslovakia. His 23 pages long memoirs are at the Museum of National History and Archaeology in Constanta.